

Подвійний злочин на лінії Мажино

Гостросюжетний роман П'єра Нора «Подвійний злочин на лінії Мажино» є першим французьким шпигунським романом. У зв'язку із загрозою нападу фашистської Німеччини Франція на північному сході будує потужні оборонні споруди, так звану лінію Мажино.

Усі боялися проникнення німецьких шпигунів в оборонні таємниці цього дива військової техніки. Герой роману — зовсім не Великий Детектив, а лише хороший солдат на службі своїй батьківщині.

П'єр Нор

**ПОДВІЙНИЙ
ЗЛОЧИН
НА ЛІНІ
МАЖИНО**

Видавництво
«К Н Т»
Київ – 2024

УДК 821.133.1
Н 82

Переклад українською — Юрій Ісаченко

Нор П'єр
Н 82 Подвійний злочин на лінії Мажино / П'єр Нор. — Київ: Видавництво «КНТ», 2024. — 264 с.

ISBN 978-611-01-3074-5

Гостросюжетний роман П'єра Нора «Подвійний злочин на лінії Мажино» є першим французьким шпигунським романом. У зв'язку із загрозою нападу фашистської Німеччини Франція на північному сході будує потужні оборонні споруди, так звану лінію Мажино. Усі боялися проникнення німецьких шпигунів в оборонні таємниці цього дива військової техніки. Герой роману — зовсім не Великий Детектив, а лише хороший солдат на службі своїй батьківщині.

УДК 821.133.1

ISBN 978-611-01-3074-5

© Видавництво «КНТ», 2024.

ЧАСТИНА I

Злочин у форті
«Голова Старого Фріца»

Розділ I

Урочисте шикування

«На кра-ул!»

Маса батальйону кольору хакі, злита до цього в одне монолітне й могутнє, як кріпосна стіна, ціле, ожила на мить із глухими, уривчастими ляпасами сильних рук по дереву прикладів, зробленими з бездоганною розміреністю. Єдиним махом вгору злетіли багнети, схожі на зуби гігантської борони. Наїжачившись, стіна знову застигла, пряма, грізна, страшна, переконлива у своїй дисциплінованій і багатозначній силі.

Дуже далеко, ближче до лівого краю, почулося, як хтось закашлявся; кашель обірвався, начебто засоромившись цієї докірливої та ворожої тиші. Вельми виразно стало чути зусилля правопорушника з придушення другого нападу кашлю, що увінчалось успіхом: він тихенько прочистив горло і врешті-решт затих. Батальйон, полегшено зітхнувши, постав перед своїм командиром зі стійкістю олов'яних солдатиків і з прекрасною виправкою, як на лубочних картинках, що є, кожен знає, ідеалом будь-якого військового видовища.

У супроводі свого наступника майора д'Еспінака і заступника командира батальйону капітана Дюбуа Малатр наближався до розгорнутого строю солдатів розміреним кроком, усупереч звичайній своїй звичці, ніби бажаючи подовжити цей огляд, що ознаменував кінець його командування.

Побачивши свій прекрасний підрозділ, підготовлений, викуваний і загартований ним за минулі два роки, підрозділ, який став частиною його самого, який йому належало передати в інші руки, щоб самому піти скрипіти пером де-небудь у штабі, його охопило хвилювання. Він зупинився, щоб окинути його поглядом весь цілком востаннє, перш ніж зайняти належне місце.

Саме цей момент і вибрала дворняжка Діана – собака буфетника, щоб взяти участь в урочистостях. У всіх країнах світу солдати люблять собак. Останні платять їм тим самим. Але оскільки ще ніколи не вдавалося вишикувати собак, примусивши їх мовчати й вирядивши у форму, присутність їх на оглядах є небажаною. Зазвичай за тиждень до урочистого шиккування вся ієрархічна драбина згори донизу буває вкрай занепокоєна й видає одне розпорядження за одним, щоб уникнути того, аби ці «мерзенні тварюки бовталися під ногами, як минулого разу, чорт би їх побрав!». Аджюдани^[1] спрямовують усю свою розумову і фізичну енергію на вирішення цієї складної проблеми. Але марно. Собаки завжди будуть на оглядах і парадах.

Діана зі схвальним виглядом знавця обнюхала краги капітана – командира першої роти, погризла шнурки черевиків сержанта-замікача, поміркувавши, відійшла, підібрала камінь і з клоунськими кривляннями поклала його біля ніг прапороносця. Але грати з нею сьогодні ніхто не бажав. Діана

висловила своє невдоволення бурчанням. Раптом у другому ряду вона виявила червоне, товсте, веселе обличчя свого великого й могутнього друга – помічника по кухні й кинулася йому на груди. Підлий удар ногою змусив її завити – більше від обурення, ніж від болю. Розмірковуючи про мінливість і непередбачуваність настрою людей, вона пішла шукати захисту в командира, який метрів за двадцять від рівної лінії батальйону розмашистим рухом шаблі вітав стяг.

Ця важлива персона, яка зазвичай дотримувалася дистанції, але завжди доброзичлива, кинула на собаку гнівний погляд. Неясково усвідомивши нарешті, що сталося якесь непорозуміння і що вона, видно, повелася якось не так, Діана зніяковіло відступила. І завмерла в пригнічено-прохальній позі, опустивши голову і задерши зад, між майором д'Еспінаком і батальйонним ад'ютантом. Загостривши очі і вуха, вона з великим інтересом стала спостерігати за тим, що відбувається.

Присадкуватий, квадратний, груботесаний Малатр стояв перед високою і стрункою постаттю д'Еспінака, який нерухомо застиг по стійці «струнко».

«Дати сигнал!»

Пролунав різкий звук фанфар, мідні інструменти нервово проскандували короткі такти сигналу. Діана притиснула вуха, але героїчно змовчала і з честю вийшла з цього випробування.

Повернувшись обличчям до батальйону, Малатр виголошував традиційні слова, звичні під час передачі командування:

– Офіцери, унтер-офіцери і солдати 40-го батальйону, ім'ям президента республіки ви відтепер визнаєте своїм командиром підрозділу присутнього тут майора д'Еспінака і

зобов'язуєтесь підкорятися його наказам і розпорядженням щодо служби, виконання військових статутів і настанов, дотримання законів.

Обидва офіцери віддали один одному салют шаблями. Знову затрубили фанфари, тепер уже заключні, тоді як два командири піднялися на найближчий пагорб, а батальйон віддалився, щоб підготуватися до шикування для фінального проходження військ.

– Я залишаю вам гарний підрозділ, Еспінаку, сподіваюся, що як командиру він принесе вам таке саме задоволення, що й мені. Це компенсація за маленькі незручності тутешньої самотності та відсутність розваг. Що й казати, глухомань вона і є глухомань.

Еспінак усміхнувся і швидким поглядом окинув горизонт:

– Буває й гірше, Малатре. Чому б вам не зізнатися мені, що ви шкодуєте про все це і що залишаєте тут більшу частину самого себе? Тут нема чого соромитися, знаєте. Що стосується мене, то ось цьому я віддаю перевагу перед двором казарми і тюремною архітектурою військових будівель наших супрефектур. Згодні?

– Згоден.

Чоловіки занурилися в мовчазне споглядання краєвиду, що тішив погляд і розбурхував палку уяву д'Еспінака.

Вони перебували в сідловині невеликого перевалу останніх відрогів низьких Вогезських гір, що простягнувся з півдня на північ, і його підмітав сухий вітерець свіжого травневого ранку. На північ, біля їхніх ніг, витягнулася широка, злегка хвиляста рівнина. На передньому плані на кілометровій глибині лежала низка лук ніжно-зеленого кольору, де

ще боязке сонце по черзі будило відблиски в прохолодних струмках із вируючою водою. А позаду наскільки вистачало очей простягався густий темно-зелений ліс, непроникний, таємничий. Десь там, у цій лісовій гушавині, проходив німецький кордон – менш ніж за п'ять кілометрів.

Зі сходу й заходу, височіючи зовсім поруч, здавлюючи перевал, що являв собою ніщо інше, як сідловину їхнього спільного вододілу, здіймалися два піки-близнюки «Голови Старого Фріца», сягаючи шестисот метрів заввишки. Вони висовували свої лисі добродушні голови над короною з смерек, поцятковані кількома входами в гроти й кількома виступами з піщаник або сіруватого вапняку.

Сонце, самостверджуючись, прогнало останні пластівці білястого туману, що зачайвся в низинах. Дзвіночок ватажка сільського коров'ячого стада, яке вступило у володіння галявинами, дзвінко задзвенів у чистому ранковому повітрі. Дзвони невидимої церкви неспішно пробіли восьму годину. Це був один із тих пейзажів, що відтворюються на календарях поштового відомства як посередні олеографії під назвою «Тиша полів».

Одна й та сама думка промайнула одночасно в очах обох чоловіків. Малатр усміхнувся.

– Так, прекрасна робота. Вони посадили знову все, як було, аж до найдрібнішого кущика трави. Я не відчуваю особливої симпатії до інженерних військ загалом і до саперів зокрема, але треба віддати їм належне: коли вони щось роблять, то роблять добре.

– Так. Це масштабніше за Китайську стіну, більш вражаюче, ніж фортифікації Вобана. Усе тут колосально, і тим

не менш усього цього не видно. Якби ми не знали, що там, під нашими ногами...

«Голова Старого Фріца» становить частину знаменитої укріпленої лінії Мажино, яку Франція будувала в тридцяті роки.

Який-небудь не введений у курс справи перехожий і не запідозрить, що цей чарівний куточок Лотарингії весь цілком і повністю присвячений і відданий на заклання війні.

Тут потрібне професійне, намічене і досвідчене око, щоб виявити, що низка галявин – це вирівняний, згладжений, спритно влаштований полігон; входи до гротів – це початки штучних тунелів; сіруваті виступи на схилах обох вершин – щільні нагромадження бетону, каземати чи блокгаузи, начинені гарматами й кулеметами, артилерійські спостережні пункти й командні пости, а самі дві невисокі гори – одне величезне сучасне підземне місто.

Менш ніж за годину батальйон, який у звичайний час розташовується в маленькому містечку, спішно збудованому на одній з галявин на південь від перевалу, може весь цілком розміститися в цьому невидимому метрополісі і закритися там наглухо.

Він знайде все необхідне, щоб жити тут на кшталт троглодитів ХХ століття, вижити й воювати: запаси продовольства на кілька років, воду з внутрішніх колодязів, найдосконалішу зброю, електростанцію, яка несе всьому силу, світло й життя, провітрювані дортуари для відпочинку, надійні засоби комунікацій із друзями ззовні, хай би якими б далекими вони не були, шпиталь, і навіть бібліотеку та зал фізичної підготовки.

Широкі галереї метро, що прорізають у всіх напрямках нутрощі пагорбів, вертикальні труби, що з'єднують різні

поверхи, перетворюються тоді на величезний упорядкований і дисциплінований мурашник. Невеликі потяги на рейках вузькоколійки і візки, ліфти і вантажні підйомники забезпечать матеріальну основу, необхідну для нормального життя.

А нагорі, на центральному спостережному пункті, звідки видно вдалечині територію Німеччини, на благо загальної безпеки не спатиме командир: сконцентрована тут нервова система телефонних ліній і радіостанцій доведе його думку до всіх бойових постів цього величезного корабля, передасть його накази гарматній прислузі, готовій почати дії під захистом багатометрової товщі міцного бетону.

Протягом двох років весь цей район був величезним галасливим будівельним майданчиком. Потужні екскаватори пронизували і дробили черево обох гір. Бетономішалки вивалювали свій в'язкий вміст у величезні зяючі дірки. Навіть чистота неба була порушена гігантським павутинням канатних підвісних доріг та їхніми чорними стовпами. Безперервний потік вантажівок на тимчасових дорогах, гарячкові перевезення новими залізничними коліями, страхітлива діяльність величезних автокранів на гусеничному ході, що переміщують туди-сюди на простягнутій руці снаряди, які наводять жах, вигнали з лісу всіх птахів.

Ціла армія робітників заповонила цей мирний край. Вони говорили всіма мовами світу. Ні дати ні взяти вавилонське стовпотворіння.

Але тепер це вже позаду. Скрупульозно дотримуючись законів маскування, тут усе повернули на свої місця, як було колись. Знову вирощено траву, що закрила рани в землі. Нові невинні кущі одягнули непривітні дротяні загородження. Завіси з дерев приховали від настирливих роззяв те, що не дуже

хотілося показувати. Сітки, прикрашені штучною зеленню, полотнища, пофарбовані в кольори навколишнього ландшафту, вводили в оману навіть наших власних авіаторів щодо розташування зовнішніх об'єктів.

І робітники поїхали зі своїми машинами, і птахи повернулися. Знову запанував мир – за образом і подобою того, який і належало охороняти.

Серце д'Еспінака забилося сильніше. Він правильно зробив, що прибув сюди. Його холостяцьке життя, цілком присвячене службі, знайде корисне застосування тут, у цьому місці, яким він мав милуватися принаймні протягом двох років.

– Гей, д'Еспінаку!.. Ви не заснули? Ось ваші люди.

Батальйон, який перегрупувався поза полем їхнього зору, сповістив про себе шаленими звуками диявольської мелодії «Сіді-Брайм». Він з'явився на повороті дороги до перевалу. Земля буквально затремтіла під швидким, розміреним кроком цієї безлічі міцних і енергійних людей...

Еспінак нерухомо завмер, уважно роздивляючись їх. Після того як промайнули червоні, налиті кров'ю, з надутими щоками обличчя сурмачів, що надсаджували, промарширував прапорonosець, оточений своїм ескортом, потім капітан – заступник командира батальйону, який привітальним рухом шаблі начебто представив рухому масу з рот, що складалася з них, які, утворивши каре, крокували позаду своїх офіцерів. Новий командир відчув прилив радості і прихильності до них. Звиклий читати в очах солдатів набагато більше за те, що можуть бачити багато інших, він одразу був завойований ними. Лиха відвертість, з якою у відповідь на статутну команду капітана «рівність праворуч» уся їхня маса повернула обличчя на знак поваги до нього, гордий запал їхніх очей

були вірною запорукою здорового духу і моральної стійкості. Робота з ними, мабуть, буде вдалою.

Перед ним уже проходив маршем останній підрозділ – четверта рота. Він обмінявся поглядами, як обмінюються привітаннями, по черзі з капітаном і чотирма взводними командирами.

І раптом Еспінак насупив брови від виразного відчуття, що вже десь бачив одне з цих облич, хоча не міг пригадати ні обставин зустрічі, ні будь-яких відомостей про людину. Це його стривожило і, дивна річ, порушило задоволення, яке він отримував від цього першого контакту зі своїм батальйоном. Еспінак вважав, і цілком обґрунтовано до речі, що ніколи не забуває жодного обличчя, навіть побаченого мигцем. Якоїсь миті в нього виникло швидкоплинне відчуття, що він ось-ось «намацає», прочинить якусь сторінку минулого – так буває, коли вже готове зірватися з кінчика язика ім'я, яке шукаєш і все ж не знаходиш.

Солдати віддалялися в напрямку невеликої галявини, де стояли їхні казарми. Денщики підвели обом офіцерам коней, і вони, маючи в своєму розпорядженні годину вільного часу і спокусившись чудовим ранком, зробили галопом кілька кіл просіками прилеглого лісу. Потім і вони взяли курс на табір, поїхавши кроком, стремено в стремено.

– Я вважаю, що наша передача повноважень завершена, – сказав Малатр. – Якщо у вас немає потреби в моїй присутності, я поїхав би сьогодні ввечері. Ви побачили комплекс у цілому; вам, напевно, знадобиться один-два місяці, щоб зрозуміти, як діють усі його пружини. Мені варто поговорити з вами детальніше про особовий склад. Умови життя тут дещо незвичні. Оскільки ми перебуваємо тут в ізоляції, то

кожен на виду в іншого. Речі, не суттєві у звичайному гарнізоні, тут мають велике значення. Люди, які у звичайних умовах пов'язані лише службовими стосунками, тут стають нерозлучними, якщо не близькими, людьми. Коли це день у день, це не завжди легко.

– Так, я думаю, вам знадобилося чимало дипломатичних здібностей у цій своєрідній ролі командира громади. У сусідньому селі всього чотириста жителів, найближче містечко розташоване за сім-вісім кілометрів, а супрефектура за двадцять, якщо я правильно зрозумів. Коли ви перестаете бути воєначальником, ви одразу стаєте мером і його радою, поліцією і мировим суддею, патріархом і всім іншим, як я собі уявляю.

– Майже так. Мені в усьому допомагала дружина. У вас буде по-іншому, адже ви – холостяк.

– Я хотів би, проте, бути хлібосольним, щоб у ваших офіцерів та їхніх дружин обов'язково стало звичкою кілька разів на тиждень проводити вечори в цій віллі, яку ви мені залишаєте. Нудьга шкідлива з усіх боків, зокрема і з погляду служби.

Так, постаратися розважити їх – це майже обов'язок. Вам доведеться особливо контактувати з четвертою ротою. Вона – єдина, яка завжди і цілком буде при вас. Решта тримають загони на об'єктах, перебуваючи на дещо іншому становищі, і їхні офіцери по черзі відсутні. Я не випадково залишив четверту роту у своєму безпосередньому підпорядкуванні... аж ніяк не з власного задоволення. Ви бачили її капітана?

– Такого здорованя, дещо огрядного, злегка апоплексичного, не зовсім у формі?

– Так – Брюшо, це саме він. Єдиний у своєму роді з усіх, хто у нас тут є. Мені слід поговорити про нього з вами осо-

бливо. Це славний хлопець. Він відважно пройшов усю війну, очолив сім або вісім вилазок у тил ворога, усі вдалі, жодного разу не залишив строю і фронту доти, доки 1918 року не дістав кульове поранення в голову, що вимагало складної операції з трепанацією черепа. Але від цього він не став дурнішим, ніж інші. Сповнений здорового глузду і дуже вірного інстинкту в діях, особливо на місцевості. Щось на кшталт капітана Конана, ви уявляєте собі цей типаж.

– Чорт забирай, по-моєму, не можна сказати кращої похвальної промови офіцеру, який аж ніяк не претендує стати маршалом Франції. І все-таки...

– Гаразд, скажу. Є тут одна заковика. Він багато п'є, і я боявся, як би одного разу не трапилося так, що він опиниться не на своєму місці, коли командуватиме під час виконання технічних робіт. Адже вони нерідко випадають тут на нашу долю. Ось чому я і тримаю його біля себе. Але в такому тісному спільному житті це як бомба, яка постійно готова вибухнути. Отже... я прошу вас, від себе особисто, бути поблажливішими до нього. Це один із моїх старих лейтенантів військової пори і... ну, загалом, ви розумієте.

– Багато п'ють із двох причин. Або від браку почуття власної гідності і слабкості характеру. Або через якусь абсолютно певну тугу.

– Не знаю. Зрештою, він був блискучий офіцер, навіть зовні. Можливо, він сумує за кар'єрою, яку він міг зробити п'ятнадцять років тому, коли ми вже забули, що таке мир. Безсумнівно, поранення вибило його з сідла, це така річ, що залишає незгладимий слід. І потім – він раптом уклав ідіотський шлюб.

– Його дружина перебуває тут?

Зміст

ЧАСТИНА I Злочин у форті «Голова Старого Фріца»

Розділ I	
Урочисте шикування.....	4
Розділ II	
Свято.....	22
Розділ III	
Убивство.....	38
Розділ IV	
Розслідування.....	57
Розділ V	
Контррозслідування.....	87
Розділ VI	
Тупцювання на місці.....	106
Розділ VII	
Арешт.....	128

ЧАСТИНА II

Шпигун у фортеці

Розділ I	
Вечір, схожий на інші.....	146
Розділ II	
Осередки мережі.....	164
Розділ III	
Ніч, не схожа на інші.....	184
Розділ IV	
Ніч у форті.....	208
Розділ V	
Полювання на людину.....	228
Розділ VI	
Успіх.....	244
Епілог.....	247
Примітки.....	256

ПОПУЛЯРНЕ ВИДАННЯ

П'єр НОР
ПОДВІЙНИЙ ЗЛОЧИН
НА ЛІНІЇ
МАЖИНО

Переклад українською — Юрій Ісаченко

Підписано до друку 19.02.2024 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 16,5. Тираж 300 прим.

ТОВ «КНТ»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 581 від 03.08.2001 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

Лінії Маннергейма.
Листи та документи,
таємниці та відкриття

Використання
топогеодезичних даних
та навігаційних засобів
у ході проведення
бойових дій

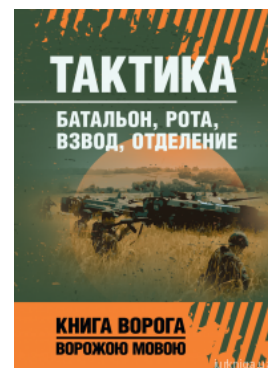
Бойові операції в
Північній Африці та на
Західному фронті в
Європі. 1940-1944

Найбільша перемога
Роммеля

Короткохвильовий
радіозв'язок. Настанова

Тактика: батальон,
рота, взвод, отделение.
Книга ворога ворожою
мовою

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)